

Рецензия

От доц. д-р Йоанна Михайлова Недялкова, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, катедра „Психология“, факултет „Социални, стопански и компютърни науки“

Относно: представен дисертационен труд на тема „ Влияние на разкриването на сексуалното насилие върху психичното здраве на жертвата“ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2 „Психология“, докторска програма „ Обща психология“, автор Халед Салман, Научни ръководители доц.д-р Красимир Иванов, доц. д-р Петър Нешев

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на представени от докторанта дисертационен труд, автореферат и справка с наукометрични показатели за ОНС „доктор“. Документите показват, че Халед Салман е изпълнил успешно всички предвидени дейности в индивидуалния учебен план за целия срок на докторантурата и е преминал успешно през необходимата процедура за допускане до защита за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ съгласно закона за висшето образование (ЗВО), Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагането на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ).

Актуалност на темата

Представеният дисертационен труд на тема „ Влияние на разкриването на сексуалното насилие върху психичното здраве на жертвата“ от Халед Салман се явява актуална проблематика в съвременната психология като наука. Сексуалното насилие е често срещано явление в съвременното общество. Независимо от възрастта и пола въздействието на сексуалното насилие е далеч по-сериозно от физическите наранявания. Авторът подчертава, че изнасилването на жена се смята за едно от най-бруталните форми на насилие над жени. Тук влизат насилствената, нежелана близост с човек като форма на злоупотреба с тялото и доверието на личността. Статистиката сочи, че повече от 90% от всички изнасилвания никога не са докладвани, а около 60% от жертвите познават своите насилници. В някои култури в Африка, Азия и Средния Изток данните са още по-високи. Възстановяването от травмата на сексуално насилие отнема време и процесът може да бъде болезнен.

Всичко това е позволило добрата ориентация на авторът в темата, което в комбинация с демонстрираните добра теоретична подготовка и

аналитични способности са довели до провеждане на качествено научно изследване. От тук, темата на дисертационния труд на Халед Салман е актуална и интересна в приложно-психологически и практически план.

Обща характеристика на дисертационния труд

Представеният за защита дисертационен труд е задълбочено и аргументирано изследване на актуална от областта на съвременната психология. Разработената проблематика е изследвана целенасочено и систематично.

Теоретичните и практико-приложните аспекти на дисертационния труд са свързани с разглеждане и проучване на въздействието на негативните социални реакции при разкриване на изнасилване сред арабските семейства в Йерусалим.

Дисертационния труд е в обем от 185 страници и се състои от въведение, изложение в три глави, изводи, заключение, списък на използваната литература. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи. В изложението са включени 59 таблици и 4 приложения.

Характеристика и оценка на съдържанието на дисертационния труд

Структурата на дисертацията е логически изградена и подчинена на цялостното разработване на изследователския проблем на защитата на формулираната авторова теза и произтичащите от нея конкретни изследователски задачи.

Във **въведението** се внася обосновката, че арабското общество напоследък е свидетел на нарастваща злоупотреба с вещества, включително тютюн, консумация на алкохол и незаконна употреба на лекарства. Това е сериозен проблем за общественото здравеопазване в някои арабски страни въпреки социалните ограничения, повлияни от препоръките на свещения Коран. Разнообразието на вродени индивидуални особености, условията на живот на различните индивиди са фактори, които пораждат огромен набор от когнитивни ориентации сформирани на основата на емоцията и мотивацията. Структурните компоненти в дисертацията са: съдържание, въведение, теории, цели, обосновка на изследването, хипотези, заключения и препоръки.

В Глава първа „Сравнителен анализ на теории и взаимоотношенията между жертва и насилник“ е направено теоретично проучване на връзката между инцидент и изнасилване. Представя се анализ на теории за насилието срещу жени, подпомагащи

изследователските въпроси и инструменти. Разгледана е теорията за комерсиализацията, анализирайки изнасилването като стока или собственост, открадната от изнасилвача. Халед Салман се спира на академичната мотивация необходима част от изследването.

На тази основа се аргументира необходимостта от изследване на реалността на изнасилването и социалното разбиране сред арабските семейства в Източен Йерусалим на база на научни изследвания.

Втора глава „Литературен преглед и методология на емпирични изследвания“ представя преглед на литературата посветена на изнасилванията сред арабските семейства в Йерусалим, както и традиционната концепция за причините довели до този акт. Подчертава се липсата на изследвания за произхода и случаите на насилие срещу жени, създаващо пречки за предприемане на мерки срещу подобен проблем. Методологията включва количествен подход, описва характеристиките свързани със здравето, даващо възможност за множество резултати.

- Теоретично изследване;
- Аналитично изваждане на важни моменти;
- Емпирично проучване;

Целта на изследването е да се очертаят траекториите на социалния контекст на изнасилването в град Йерусалим и по-специално последиците от този инцидент върху физическото, психическото и социалното състояние на жертвата. От съществено значение е да се проучи неговата реалност и резултатите да дадат представа за ситуацията, което дава възможност за интервенция и лечение.

В трета глава „Резултати и дискусия. Изводи, препоръки, литература“ фокусът е върху научната интерпретация на резултатите от данните от проведеното емпирично изследване. Те дават представа за проблема в арабската общност и следователно биха допринесли за по-ефективно лечение по отношение на спецификата на разглежданата тема.

В практическата част на разработката се фокусира върху негативните психологически ефекти вредни за жертвата. Сексуалният тормоз е акт, който може да е с продължителност няколко минути, но лошите психологически влияния върху жертвата достигат нива на шок и преминават през различни етапи на мислене. Те са придружени от болезнени психологически и физически симптоми- главоболие, оттегляне, депресии, мисли за самоубийство. Халед Салман описва организацията и хода на изследването. Направен е анализ на резултатите от изследването и на тази база са изведени следните по-съществени препоръки:

1. Създаване на образователна комисия, която да следи това, което се предоставя от медиите.
2. Да се обърне внимание на икономическото развитие за решаване на проблеми с безработицата и жилищното настаняване.

3. Да се повиши ефективността на образованието и модернизиране на програмите с цел развитие на обществото и решаване на неговите проблеми.
4. Да се осигурат образователни програми за родители и двойки.
5. Да се осигури присъствието на охрана в отдалечените от градските центрове райони.
6. Да се повиши интереса към религиозно съзнание.
7. Да се повиши интереса към занимания в свободното време на младите хора.
8. Разработване на научен подход към сексуалното образование.
9. Разработване на програми за превенция на сексуалните престъпления.
10. Необходимост от координация и обмен на опит между институциите за социални услуги и разработване на насоки за подпомагане на жертвите на изнасилване и намаляване на психологическите травми от изнасилването.

Библиографията за разработване на настоящия труд се състои от 74 литературни източника на английски език, които са използвани добросъвестно и коректно.

Заключението представлява подходящо обобщение на проведеното дисертационно изследване. Приложени са процедури за честност, последователност, както и трудности на изследването. В него се подчертават постигнати резултати и практически препоръки.

Може да се обобщи, че направените в дисертационното изследване изводи следват от текста и са пряко обвързани с методологията в конкретната проблематика. Предложенията са обосновани, произтичат от анализа на съвременното състояние на изследваната тема и са дадени насоки за нейното по-успешно реализиране.

Обобщение на по-съществени страни и резултати с приносен характер на дисертационния труд

Настоящият дисертационен труд се отличава с няколко приноса по отношение на научната и практическа дейност, свързана с изследването на

методите на интервенция и емоционална подкрепа в подпомагането на жертвата вследствие получената травма.

1. Разкрити са по-изразени честоти на проява на отделните видове жертви и практическия опит.
2. Разкрити са методи за интегриране на жертвата в обществото.
3. Разкрити са методи за изграждане на самочувствие.
4. Разкрити са полови , но не и възрастови различия в мисленето и поведението.

Посочените приноси са приемливи и несъмнено са собствено дело на автора. Имат характер на обогатяване на съществуващите знания и приложението им в психологическата и педагогическа практика. Изводите водят към получаване на качествени резултати в съвременната психологическа и образователна среда.

Автореферат и публикации по дисертационния труд

Теоретичните и приложните постижения, достигнати в дисертационния труд са популяризирани в 3 научни публикации на автора.

Авторефератът отразява точно и пълно структурата, основните идеи, съдържание, проблеми и резултати на дисертационния труд.

Нямам критични бележки към дисертационния труд и автореферата към него.

Заклучение

В заключение считам че, дисертационния труд на Халед Салман „Влияние на разкриването на сексуалното насилие върху психичното здраве на жертвата“ е задълбочен, интересен, полезен за практиката в областта на общата психология и има характер на завършено научно изследване. С него кандидат докторантът демонстрира убедително способност да анализира и допринася за реализирането на полезни за практиката научни теми.

Предлагам на Уважаемото научно жури да даде образователна и научна степен „доктор“ на Халед Салман в професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“.

11.01.2024г.

Варна

доц. д-р Йоанна Недялкова: